

Nr 25.

Av herr **Nilsson, Johan**, i Malmö, *angående utredning rörande statens övertagande av utgifterna till löner åt lärarna vid de till folkskoleväsendet hörande anstalterna m. m.*

I en av mig 1920 i första kammaren väckt motion, nr 125, hemställde jag, att riksdagen i skrivelse hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning, dels huruvida staten borde övertaga utgifterna till löner för alla lärare vid de till folkskoleväsendet i landet hörande anstalter, dels huruvida till sådana lärare hittills utgående naturaförmåner borde upphöra och ingå i kontant lön liksom för tjänstemän i allmänhet.

Första kammarens första tillfälliga utskott hade i utlåtande nr 14 avstyrkt bifall till motionen, medan 3 av utskottets ledamöter i avgiven reservation tillstyrkt densamma. Kammaren beslöt emellertid med 49 röster mot 42, som tillföllo reservationen, att antaga utskottsmajoritetens förslag.

Ehuru utskottet i sin motivering bland annat framhöll, att utvecklingen till folkskolans förstatligande endast är skenbar, så måste dock medgivas, även om man giver utskottet rätt i sitt påstående, att riksdagens förut fattade beslut tenderar till att staten *helt* övertager utgifterna för lärarelönerna. Ända sedan 1842, då den obligatoriska folkundervisningen infördes, har staten lämnat ekonomiskt bidrag till folkskoleväsendet, för att nu icke erinra om de många tillfällen ända sedan 1600-talet, vid vilka denna fråga dryftats i landets lagstiftande församling, varom jag ber få hänvisa till min omnämnda motion. Denna tendens har medfört, att staten numera bidrager med icke mindre än 90 procent av lärarnas grundlöner och bestrider dessutom utgifterna till de åt lärare utgående ålderstilläggen. Staten har därtill jämväl övertagit kommunernas kostnader för lärarnas pensionering.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 3 saml. 10 häft. (Nr 25—26.)

Gentemot tanken, att staten borde övertaga utgifterna för lärarelönerna, framhöll utskottet dessutom, att »banden mellan folkskolan och lärarekåren å ena sidan samt kommunerna å andra icke i något principiellt avseende ändrats». Dessa band kunna emellertid bli oförändrade även om staten övertager utgifterna till sagda löner. De personer, som anförtros uppdraget att vara ledamöter av skolstyrelser, behöva icke mista samhörigheten med sina hemkommuner därför att staten helt eller delvis avlönar lärarepersonalen. Och lärarna kunna icke desto mindre betraktas som kommunens tjänstemän, tillsättas, övervakas och entledigas av kommunerna, som då liksom nu direkt kunna ansvara för lärarnas avlöning även om staten helt tillfört kommunernas budget de för skolväsendets bedrivande behövliga penningmedlen.

En av mig ifrågasatt utredning bör emellertid icke inskränka sig till prövningen av kostnaderna för skolväsendet eller varifrån dessa skola bestridas. Den bör även syssla med den lika viktiga frågan om naturaförmånernas upphörande. Avlöning med naturaförmåner är ett omodernt system, som med hänsyn till ändrade förhållanden överlevt sig självt, en kvarleva från en tid, då man ansåg sig böra sörja för lärarna på samma sätt som för tjänstfolket. Bostads- och bränsleförmånen tillämpas endast på landsbygden, medan man i städer och industrisamhällen ersätter förmånerna i fråga med kontanta medel. Där man icke åt en enda lärare kan upplåta bostad, lika litet som ved, är det meningslöst att avlöna efter denna princip. Den kommer alldeles säkert också att försvinna liksom avlöningsformen om kobetet, vilken man efter behandling av 15 riksdagar fann olämplig att längre tillämpa. Det riktigaste måste ur alla synpunkter vara kontant lön åt dessa befattningshavare liksom för tjänstemän i allmänhet. Därmed undgår man också de stora olägenheter, tvisterna om värdesättningen av naturaförmånerna m. m., som nu uppstå.

Mot en uppfattning att naturaförmånerna böra ersättas med kontant lön kan anföras, såsom i fjor under debatten i första kammaren, att på landsbygden löneformen med naturaförmånerna är den bästa. Även om detta icke kan bestridas, så är det därför icke mindre ett faktum, att den kontanta löneformen är att föredraga för städer och industrisamhällen. Och en utredning av ärendet behöver därför icke anses obehövlig, ej heller att avlöning efter båda dessa linjer bör anses vara utesluten. Städer och industrisamhällen böra givetvis kunna ha rätt till en för dem passande avlöningsform likasåväl som landsbygdens kommuner.

Under återopande av vad jag anført och under hänvisning till min utförligare motivering i motion 125 i fjor, tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen behagade besluta att i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla om en utredning, *dels* huruvida staten bör övertaga utgifterna till löner för alla lärare vid de till folkskoleväsendet i landet hörande anstalter, *dels* huruvida till sådana lärare hittills utgående naturaförmåner böra upphöra och ingå i kontant lön.

Stockholm den 17 januari 1921.

Joh. Nilsson,
Malmö.
